

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1939 kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning rörande ändrad valkretsindelning vid val till riksdagens andra kammare.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 196 i första kammaren av herr *Persson m. fl.* och nr 274 i andra kammaren av herr *Närlinge m. fl.* hemställes, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om utredning avseende om och på vilket sätt en rättvisare valkretsindelning vid val till riksdagens andra kammare skulle kunna ske, varvid beaktas de olägenheter, som ett sammanförande i nuvarande utsträckning av större städer och stadsliknande samhällen med landsbygden i gemensamma valkretsar innebär för landsbygdens väljare.»

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Genom grundlagsändringar år 1909 ersattes systemet med majoritetsval i enmansvalkretsar av den proportionella valmetoden vid valen till riksdagens andra kammare. Härvid upphävdes den äldre valkretsindelningen, enligt vilken land och stad hänfördes till skilda valkretsar. Då enligt den nya valmetoden flera riksdagsmän skulle väljas i varje krets, ägde en förstoring av valkretsarna rum, varvid de mindre städerna sammanfördes med landsbygden. Dessa städer ansågos nämligen hava mera gemensamt med den kringliggande landsbygden än med de andra städer, med vilka de eljest måst sammanföras. Endast sex stadsvalkretsar, omfattande större städer, anordnades. År 1921 förstorades valkretsarna ytterligare. Enligt den lydelse, som § 30 i lagen om val till riksdagen då erhöll och alltså äger, bygger valkretsindelningen i princip på länsindelningen; allenast tre stadsvalkretsar finnas alltså, nämligen Stockholm, Göteborg samt fyrstadskretsen Malmö—Hälsingborg—Landskrona—Lund.

Föregående år väcktes inom riksdagen (II: 156), vari hemställdes om utredning avseende införande av ett rättvisare valsätt till riksdagens andra kammare med beaktande av den orättvisa, som förenandet av landsbygden med städerna och större samhällen i gemensamma valkretsar innebure för landsbygdens väljare. Motionen avstyrktes av konstitutionsutskottet (utlåtande nr 5) samt avslogs av riksdagen. Utskottet framhöll härvid, att det proportionella valsystelet förutsatte, att valkretsarna vore förhållandevis stora för att ett med hänsyn till partiernas storlek och röstetal rättvist resultat måtte kunna uppnås. Redan på grund härav vore en uppdelning

av vissa valkretsar i särskilda kretsar för landsbygd och särskilda för städer och stadsliknande samhällen i hög grad olämplig. Jordbrukets intressen, vilkas tillgodoseende vore syftet med förslaget, hade även inom riksdagen en representation, som väl motsvarade numerären av den befolkning, som vore sysselsatt inom denna näringsgren. Något för jordbruksbefolkningen bättre resultat kunde icke förväntas genom en uppdelning av valkretsar på förslaget sätt. Ej heller kunde en dylik valkretsreglering utan stora olägenheter verkställas. Det vore sålunda ofta förenat med oöverstigliga svårigheter att avgöra var gränsen skulle dragas mellan landsbygd å ena sidan samt städer och stadsliknande samhällen å den andra. Härtill komme en ständigt försiggående förskjutning från landsbygd till stadsliknande samhällen eller industriorter. Denna gränsförskjutning skulle, därest landsbygd och stad eller stadsliknande samhällen skildes i särskilda valkretsar, föranleda ständiga ändringar i valkretsindelningen. Sådana ändringar medförde emellertid en fara för att ovidkommande synpunkter därvid kunde göra sig gällande, såsom att olika partier sökte tillgodose sina särskilda intressen.

Då de nu förevarande motionerna hava enahanda syftemål som den nyss berörda, vid föregående års riksdag väckta samt då några bärande skäl för det framlagda förslaget icke anförts av motionärerna, får utskottet, under hänvisning till sitt yttrande i ämnet vid sistlidna riksdag, hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 mars 1939.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: Herrar Hallén, Strömberg, Gustaf Adolf Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson, Björck, Herlitz, Karl Bodin, Nils Andersson, Anders Andersson, Härdin, Persson, Fast, Lundqvist, Nordström i Torsby*, Eriksson i Toftered, Hällgren, Fält, Wolgast, Nolin och Annér.*

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Persson, Eriksson i Toftered och Wolgast.*